

فصل اول
مقدمه
کتابخانه یکی از ارکان اساسی هر جامعه علمی است که نقش مهمی در توسعه و گسترش دانش و فرهنگ ایفا می‌کند. در این راستا، بررسی و توصیف کتابخانه مرکزی دانشگاه لرستان، می‌تواند به شناخت بهتر ظرفیت‌ها و نیازهای آن کمک کند. این مطالعه با روش توصیفی انجام شده و به بررسی کلیه جنبه‌های کتابخانه از جمله منابع، تجهیزات، خدمات و فضای فیزیکی پرداخته شده است. نتایج این پژوهش می‌تواند به مدیران کتابخانه‌ها و سیاست‌گذاران آموزشی در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها کمک کند.

مقدمه

دانشگاه لرستان در سال ۱۳۵۶ به منزله شاخه‌ای از دانشگاه جندی شاپور تأسیس گردید، و در سال ۱۳۵۸ به مجتمع آموزش عالی لرستان ارتقا یافت. سپس این مجتمع بعد از یک دهه فعالیت مستمر در سال ۱۳۷۱ به دانشگاه لرستان تبدیل گردید.

آمارهای رسمی منتشره وزارت فرهنگ و آموزش عالی در سال تحصیلی ۱۳۷۳-۱۳۷۴، تعداد کادر آموزشی این مؤسسه را ۶۶ نفر، و تعداد دانشجویان را ۱۴۶۶ نفر ذکر نموده که در سه رشته کاردانی و هفت رشته کارشناسی با شعبه‌های علوم انسانی، علوم پایه، و کشاورزی و دامپروری شاغل به تحصیل‌اند!

رتال جامع علوم انسانی

پیشینه کتابخانه

سابقه کتابخانه مرکزی این مؤسسه به دوره‌های مرتبط است که به منزله شاخه‌ای از دانشگاه جندی شاپور در سال ۱۳۵۶ فعال شد. مجموعه اولیه آن عبارت از تعدادی کتابهای اهدایی دانشگاه جندی شاپور و اداره کل فرهنگ و هنر بود. سراسری اولیه و قدیمی آن در حدود صد متر مربع بود و سیستم مخزن به صورت امانت باز اداره می‌شد. با تحولات عمیق مؤسسه آموزشی مزبور در اواخر دهه شصت شمسی، کتابخانه به فضایی جدید انتقال یافت و روند کارهای فنی کتابخانه که مبتنی بر

خرید کارتهای فهرست شده مواد از مرکز خدمات کتابداری بود به استقلال عملکرد فنی کتابخانه تحول یافت. در بخشهای متنوع ذیل به فضا و تجهیزات، مجموعه، و عملکرد خدماتی و فنی کتابخانه اشاره شده، بخشی از خط مشی کتابخانه گزارش می شود.

فضا و تجهیزات

استقرار کتابخانه مرکزی در فضای جدید آن به سال ۱۳۶۸ وقوع یافته است. فضای آن در ساختمان نوین حدود ۷۲۷ متر مربع بوده و به دو طبقه تقسیم شده است: طبقه نخست، شامل سراسری مطالعه خواهران، سالن مطالعه برادران، و بخش نشریات. و طبقه فوقانی مخزن کتابخانه است. آن چنانکه در جدول شماره ۱ مشاهده می شود میزان مساحت سراسری مطالعه ۲۰۰ متر مربع است که نسبت به تعداد دانشجویان این دانشگاه در سال ۱۳۷۳-۱۳۷۴، گمان می رود نیاز به توسعه آن در آینده ضروری است.

جدول شماره ۱

توزیع کمی مساحت در بخشهای کتابخانه مرکزی دانشگاه لرستان

بخشها	مساحت (متر مربع)
مخزن	۲۹۰
مطالعه	۲۰۰
نشریات	۲۴
آرشیو	۳۰
غیره	۱۷۵

در خصوص تجهیزات کتابخانه، تعداد کامپیوتر ۲ دستگاه ذکر شده، صورت جزئیات تجهیزات این کتابخانه در جدول شماره ۲ به رشته تحریر آمده است. در مکاتبه ای که در بهار ۱۳۷۶ با این کتابخانه در زمینه تجهیزات به عمل آمده، کتابخانه فاقد هر گونه دستگاهی چونان میکرو فیلم خوان، میکرو فیش خوان، چاپگر برای چاپ میکرو فیلم، و پروژکتور نمایش فیلم است.^۲

جدول شماره ۲

تعداد کمی تجهیزات کتابخانه مرکزی دانشگاه لرستان

وسایل	عدد
صندلی	۲۰۰
میز	۵۰
قفسه (بلند و کوتاه)	۱۱۰
جا اطلسی و روزنامه	۴

بوده، و مواد فارسی مستقیماً از طریق ناشران، کتابفروشی‌ها و نمایشگاه‌ها اکتفا می‌شود.

عملکرد خدماتی و فنی

میزان مراجعین کتابخانه به صورت روزانه در سال ۱۳۷۶، مشتمل بر ۲۲۰ مورد جهت امانت کتاب و ۲۰۰ مورد جهت بخش مرجع و نشریات گزارش شده است.^۶ بخش‌هایی که مبادرت به روند عملکرد فنی کتابخانه داشته، عبارتست از:

الف. بخش آماده سازی؛

ب. بخش فهرست‌نویسی؛

ج. بخش امانت؛

سوی ارائه خدمات امانی و مرجع در طول روز، این بخش‌ها مبادرت به وجین و سایه خوانی در طول زمان نیز می‌نمایند. سیستم رده بندی کتابخانه بر اساس نظام دهمی دیویی بوده، و نظام امانت مبتنی بر روش دو برگه‌ای است. تعداد منابع انسانی کتابخانه در سال ۱۳۷۶، ده نفر بوده^۷ و کتابخانه عضو «طرح تعمیم خدمات کتابخانه‌های تخصصی» وزارت فرهنگ و آموزش عالی است.

نکات مهم خط مشی کتابخانه

ماده ۱. کتابخانه دانشگاه لرستان واحدی است علمی و آموزشی و مرکزی، که وظیفه تأمین نیازهای علمی، آموزشی و پژوهشی دانشجویان و استادان دانشگاه را به عهده دارد و خدماتی شامل تهیه، گرد آوری، سازماندهی مواد، و نتیجتاً اطلاع رسانی درست و به موقع به جامعه استفاده کننده از خدمات کتابخانه است.

ماده ۲. شرایط استفاده کتابخانه برای دانشجویان و اعضای هیأت علمی و مربیان و کارکنان دانشگاه منوط به ارائه کارت عضویت دانشگاه است.

ماده ۳. مدت اعتبار کارت عضویت هر دانشجو تا پایان دوره تحصیلی اوست و پس از امضای برگه تسویه حساب و فارغ التحصیلی دانشجو کارت عضویت از اعتبار ساقط می‌شود.

ماده ۴. سایر مراجعه کنندگان مؤسسات آموزش عالی (به جز دانشجویان) منحصرأ با ارائه معرفی نامه از سوی سازمان مربوط مبتنی بر تقاضای استفاده از منابع کتابخانه می‌توانند از خدمات بخش مرجع و امانت کتابها استفاده کنند. بدیهی است چنانچه این مراجعه کنندگان طالب امانت کتابهای درسی مورد درخواست دانشجویان و استادان دانشگاه باشند، مسؤولان امانت ملزم به رعایت اولویت در مورد دانشجویان دانشگاه نسبت به افراد دیگر هستند.

منابعی که امانت داده نمی‌شود عبارتند از: کتابهای کمیاب و گرانبها، فرهنگها، دایرةالمعارفها، و سایر نشریات مرجع شامل اطلس‌ها، دستنامه‌ها، و کلاً کتابهایی که متقاضی زیاد داشته باشند.

هر گاه کتابی گم شود و یا در موقع اعاده به کتابخانه حواشی آن یادداشت نوشته شده باشد و یا نقشه‌ها و تصاویر آن از بین رفته باشد، امانت گیرنده ملزم است ظرف یک ماه از تاریخ صدور اخطار

نمای ورودی دانشگاه لرستان

مجموعه کتابخانه

میزان مجموعه کتابخانه مرکزی دانشگاه لرستان در سال ۱۳۷۶ حدود ۳۴/۵۰۰ جلد بر آورد شده که صورت تفکیکی آن مشتمل بر مواد چاپ فارسی، عربی و لاتین در جدول شماره ۳ به گزارش آمده است.^۱ همچنین حدود ۱۰ پایان نامه، ۷۰۰ جلد نشریه ادواری فارسی با ۷۰ عنوان، ۷ روزنامه فارسی، و ۱۰ عنوان نشریه ادواری لاتین از دیگر موارد مجموعه کتابخانه محسوب می شود.^۲

جدول شماره ۳

میزان کمی مواد کتابی کتابخانه مرکزی دانشگاه لرستان

جلد	مواد
۲۵۰۰۰	کتاب چاپی (فارسی)
۵۰۰	کتاب چاپی (عربی)
۹۰۰۰	کتاب چاپی (لاتین)
۱۰	پایان نامه
۷۰۰	نشریه فارسی

شیوه مجموعه سازی کتابخانه مبتنی بر شرکت اعضا هیأت علمی و کتابداران کتابخانه در امر انتخاب مواد بوده، و خرید مواد لاتین از طریق کارگزاران، نمایشگاه‌ها و ناشرین به صورت متمرکز

برای کتابهای چاپ ایران و سه ماه برای کتابهای چاپ خارج از ایران نسخه کامل دیگری تهیه و به کتابخانه تحویل دهند.^۸

پی نوشت

۱. این گزارش به منزله تکلیف درس «آیین گزارش نویسی» در نیم سال اول ۱۳۷۶-۱۳۷۷ در گروه علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه اصفهان به انجام آمده، و بعد از چک و اصلاحات آماری و مآخذ آن برای چاپ تهیه و تدوین شده است. مشخصات آن عبارت است از: گزارشی از کتابخانه مرکزی دانشگاه لرستان. نسرین ساکی، اصفهان: ۱۳۷۶. ۱۱ ص، (دستنویس).
۲. وزارت فرهنگ و آموزش عالی. مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی. آمار آموزش عالی ایران سال تحصیلی ۱۳۷۲-۷۴. تهران: مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، ۱۳۷۴. ص ۱۹۳ و ۴۶۷.
۳. بررسی مجموعه سازی کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های ایران و الگوهای مناسب برای آن. احمد شعبانی، پایان نامه دکترای علوم کتابداری و اطلاع رسانی، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات ۱۳۷۷. ص ۹۸.
۴. همان، ص ۶۶ و ۷۵.
۵. همانجا.
۶. همان، ص ۵۹.
۷. کتابخانه‌های خرم‌آباد. هوشنگ بیرانوند، شقایق. سال ۱، شماره ۲، (تابستان ۱۳۷۶)، ص ۳۲.
۸. گزارشی از کتابخانه مرکزی دانشگاه لرستان، ص ۹۸.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مجله علمی-پژوهشی
بیتال: مجله علمی-پژوهشی
علوم انسانی

لرستان پژوهی، سال ۱، شماره ۳ و ۴، پاییز و زمستان ۱۳۷۷